

ПРОМЕНИ В ПЕНСИОННОТО ОСИГУРЯВАНЕ

АКТУАЛНИ НОРМАТИВНИ ПРОМЕНИ
И
ПРАКТИЧЕСКИ РАЗЯСНЕНИЯ

Ноември 2015, Варна

ВАРНА, 9000
Ул. "Братя Шкорпил" № 15

Тел: 052 612 575
Факс: 052 612 568
Имейл: podkrepa_vn@abv.bg

Направени бяха редица промени в режима на пенсионно осигуряване, както с измененията на Кодекса за социално осигуряване (КСО), влезли в сила от 1 януари 2015 г., така и с последващи изменения в нормативната уредба, касаещи правото на пенсия, пенсиониране на категориите работници, определянето размера на пенсиите, допълнителното пенсионно осигуряване и т.н.

Всичко това наложи изготвянето и разпространението на този разяснителен документ.

**ЗНАНИЕТО е ЗАЩИТА!
КТ “ПОДКРЕПА” -
ТВОЯТ СИНДИКАТ!**

Настоящият материал е съобразен с нормативната уредба към **13 октомври 2015 г.** и отразява измененията в Кодекса за социално осигуряване до тази дата.

Внимание!

Всяко последващо изменение на нормативната уредба може да направи частично или изцяло неактуални текстовете, които се съдържат в този информационен материал!

Ноември 2015, Варна

**ПРОМЕНИ
В ПЕНСИОННОТО
ОСИГУРЯВАНЕ**

СЪДЪРЖАНИЕ :

1.	Пенсиониране “по общия ред”	4 стр.
2.	Таблица за пенсиониране при III категория труд	5 стр.
3.	Пенсиониране при недостатъчни стаж или възраст	6 стр.
4.	Пенсиониране при I и II категория труд	7 стр.
5.	Срочна пенсия от професионален пенсионен фонд	8 стр.
6.	Прекратяване на договора при пенсиониране?	9 стр.
7.	Обезщетение при пенсиониране	10 стр.
8.	Промени в изчисляването размера на пенсиите?	11 стр.
9.	Допълнителното пенсионно осигуряване	12 стр.

Пенсиониране „по общия ред”

Българските граждани, при определени от закона условия и при спазване на нормативно определен ред, имат право на пенсия. Съществуват различни видове пенсии, като основно и централно място сред тях заемат **пенсиите за осигурителен стаж и възраст**. Този вид пенсия най-често бива определян като **периодично плащане от фондовете на общественото осигуряване, което има за предназначение за замести (компенсира) загубеният трудов доход при настъпване на социалния риск „старост”**.

За възникването на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, законодателството предвижда наличието на точно и изчерпателно регламентирани, а именно: **навършване на определена възраст и наличие на определен осигурителен стаж**. Тези две предпоставки (условия) трябва да са изпълнени (да съществуват) **едновременно**, за да възникне правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

С последните изменения и допълнения в КСО, **считано от 1 януари 2016 г.**, законодателят изцяло промени разпоредбите на чл.68 от КСО, като въведе нов ред за нарастване на пенсионната възраст и на осигурителния стаж. Условието за пенсиониране на работещите при трета категория труд от началото на 2016 г. са следните: навършена възраст 60 години и 10 месеца от жените и 63 години и 10 месеца от мъжете и придобит осигурителен стаж в размер на 35 години и 2 месеца за жените и 38 години и 2 месеца за мъжете. От 31.12.2016 г., възрастта плавно ще се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година, както следва:

- **до 31.12.2029 г.** възрастта за жените ще се увеличава с **по 2 месеца за всяка календарна година**, а **от 1.01.2030 г.** – с **по 3 месеца** за всяка календарна година до достигане на 65-годишна възраст;
- **до 31.12.2017 г.** възрастта за мъжете ще се увеличава с **2 месеца**, а **от 1.01.2018 г.** – с **по 1 месец** за всяка календарна година до достигане на 65-годишна възраст.

Считано от 31.12.2016 г. **изискуемия осигурителен стаж ще се увеличава** от първия ден на всяка следваща календарна година с по 2 месеца до достигане на 37 г. за жените и 40 г. за мъжете.

Ноември 2015, Варна

ПРОМЕНИ
В ПЕНСИОННОТО
ОСИГУРЯВАНЕ

Таблица за пенсиониране при III категория:

Година	Жени		Мъже	
	Възраст	Осигурителен стаж	Възраст	Осигурителен стаж
2015	60 г. и 8 м.	35 г.	63 г. и 8 м.	38 г.
2016	60 г. и 10 м.	35 г. и 2 м.	63 г. и 10 м.	38 г. и 2 м.
2017	61 г.	35 г. и 4 м.	64 г.	38 г. и 4 м.
2018	61 г. и 2 м.	35 г. и 6 м.	64 г. и 1 м.	38 г. и 6 м.
2019	61 г. и 4 м.	35 г. и 8 м.	64 г. и 2 м.	38 г. и 8 м.
2020	61 г. и 6 м.	35 г. и 10 м.	64 г. и 3 м.	38 г. и 10 м.
2021	61 г. и 8 м.	36 г.	64 г. и 4 м.	39 г.
2022	61 г. и 10 м.	36 г. и 2 м.	64 г. и 5 м.	39 г. и 2 м.
2023	62 г.	36 г. и 4 м.	64 г. и 6 м.	39 г. и 4 м.
2024	62 г. и 2 м.	36 г. и 6 м.	64 г. и 7 м.	39 г. и 6 м.
2025	62 г. и 4 м.	36 г. и 8 м.	64 г. и 8 м.	39 г. и 8 м.
2026	62 г. и 6 м.	36 г. и 10 м.	64 г. и 9 м.	39 г. и 10 м.
2027	62 г. и 8 м.	37 г.	64 г. и 10 м.	40 г.
2028	62 г. и 10 м.	37 г.	64 г. и 11 м.	40 г.
2029	63 г.	37 г.	65 г.	40 г.
2030	63 г. и 3 м.	37 г.	65 г.	40 г.
2031	63 г. и 6 м.	37 г.	65 г.	40 г.
2032	63 г. и 9 м.	37 г.	65 г.	40 г.
2033	64 г.	37 г.	65 г.	40 г.
2034	64 г. и 3 м.	37 г.	65 г.	40 г.
2035	64 г. и 6 м.	37 г.	65 г.	40 г.
2036	64 г. и 9 м.	37 г.	65 г.	40 г.
2037	65 г.	37 г.	65 г.	40 г.

Пенсиониране при недостатъчен стаж или възраст

Както вече бе изяснено, за да се придобие право на пенсия е необходимо **едновременното наличие** и на двете предпоставки—изискуема възраст и изискуем осигурителен стаж. Логично възниква въпроса, може ли все пак да се придобие право на пенсия ако една от двете предпоставки не е налице?

Осигуреното лице може да придобие пенсия за осигурителен стаж и възраст и в случаите, когато е навършило изискуемата възраст, **но не може да натрупа необходимия осигурителен стаж**. Условието за пенсиониране в тези случаи се свеждат до изискването за наличие на един по-висок възрастов праг за сметка на занижено изискване за придобит осигурителен стаж—хипотезата на чл.68, ал.3 от КСО. Условието по тази разпоредба за **2015 г.** за осигурените лица и **от двата пола** са: достигната **възраст от 65 г. и 8 месеца** и не по-малко от **15 години действителен осигурителен стаж**. За 2016 г. изискуемата възраст става 65 г. и 10 месеца, а **от 1.01.2017 г. възрастта нараства с по 2 месеца** за всяка календарна година **до достигане на 67 години**. Условието за не по-малко **от 15 години действителен осигурителен стаж остава непроменено**. За действителен се смята следния осигурителен стаж: действително изслуженото време по трудово или служебно правоотношение; времето, през което лицето е работило по друго правоотношение и е било задължително осигурено за инвалидност, старост и смърт; времето, през което лицето е подлежало на задължително осигуряване за своя сметка и е внесло дължимите осигурителни вноски.

Чрез приемането на нова разпоредба—**чл.68а от КСО**, законодателят създаде възможността **от 01.01.2016 г.** лицата, които имат изискуемия им осигурителен стаж, **да могат по тяхно желание да се пенсионира до една година порано** от възрастта необходима им по чл.68, ал.1 от КСО, като получат пенсия за осигурителен стаж и възраст **в намален размер**. Веднъж отпусната, пенсията по чл.68а от КСО ще се изплаща **пожизнено** в намален размер, т.е. при навършване на общата пенсионна възраст лицата, на които тази пенсия е отпусната, няма да имат право да поискат отпускане на пенсия в пълен размер. **Намалението е в размер на 0,4 на сто за всеки месец**, недостигащ на лицето до навършване на възрастта му по чл.68, ал.1 от КСО. Началната дата, от която ще се отпуска този вид пенсия, е датата на заявлението за отпускане на пенсия. Размерът на намалението няма да се променя при преизчисляване на пенсията за придобит след пенсионирането осигурителен стаж и/или осигурителен доход.

Ноември 2015, Варна

ПРОМЕНИ
В ПЕНСИОННОТО
ОСИГУРЯВАНЕ

Пенсиониране при I и II категория труд

С приемането на новата разпоредба на чл.69б от КСО, уреждането на правото на ранна пенсия за лицата работили при условията на I и II категория труд се урежда трайно, т.е. вече няма временно изключение от общото правило, предвидено в преходните и заключителни разпоредби на КСО. **От 01.01.2016 г.**, лицата, работещи при условията на първа и втора категория труд, могат да получат пенсия от държавното обществено осигуряване, при следните условия:

-наличие на **10 години** осигурителен стаж, положен при условията на **първа категория** труд или **15 години** осигурителен стаж, положен при условията на **втора категория** труд; Осигурителният стаж от I категория труд **може да допълва** осигурителния стаж от II категория труд **без превръщане.**

- навършена до 31.12.2015 г. **възраст 47 г. и 8 месеца** за жените и **52 г. и 8 месеца** за мъжете, работещи при условията на първа категория труд, и **52 г. и 8 месеца** за жените и **57 г. и 8 месеца** за мъжете, работещи при условията на втора категория.

- Изисква се и **сбор** от осигурителния стаж и възрастта **94 за жените** и **100 за мъжете.**

Новото в условията за пенсиониране на категорийните работници е, че **след 31 декември 2015 г.** изискуемата за правото им на пенсия възраст ще се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с **по 2 месеца за мъжете** и с **по 4 месеца за жените** до достигане на 55-годишна възраст за работещите при първа категория труд и до 60-годишна възраст за работещите при втора категория труд;

При посочените условия могат да се пенсионират **само лицата, които не са придобили право на срочна пенсия за ранно пенсиониране от ППФ** по чл.168 от КСО—за тях виж стр.8. С други думи, чл.69б се отнася до всички лица, работили при условията на I и II категория труд, които нямат след 2000 година 10 години стаж при първа категория или 15 години стаж при втора категория, ще се пенсионират по реда на чл.69б от КСО.

Придобилите право на пенсия по чл.168 от КСО **също ще могат** да се пенсионират по тези условия (чл.69б), но **само ако са променили своето осигуряване** и са го прехвърлили от ППФ към фонд “Пенсии” на НОИ.

Срочна пенсия от професионален пенсионен фонд

Считано от 1 януари 2016 г. лицата, осигурени в професионален пенсионен фонд (ППФ), придобиват право на **срочна пенсия за ранно пенсиониране** при следните условия:

- не по-малко от 10 години осигурителен стаж, положен след 31 декември 1999 г. при условията на първа категория труд и възраст, 10 години по-ниска от възрастта им по чл.68, ал.1 от КСО;
- не по-малко от 15 години осигурителен стаж, положен след 31 декември 1999 г. при условията на втора категория труд или при условията на първа и втора категория труд и възраст, 5 години по-ниска от възрастта им по чл.68, ал.1 от КСО.

Пенсията за ранно пенсиониране от професионален пенсионен фонд е **срочна пенсия** и се изплаща до навършване на възрастта за пенсиониране за трета категория труд. Срочната пенсия **не може** да се получава заедно с пенсия от държавно-то обществено осигуряване за трудова дейност или със социална пенсия за инвалидност. Ако част от посочения по-горе изискуем стаж при условията на I или II категория труд е придобит преди 01.01.2000 г., лицето няма да има право на срочна пенсия от ППФ, но ще може да се пенсионира по реда на чл.69б от КСО (виж стр.7).

Съгласно новият **чл.4в от КСО**, лицата осигурени в ППФ, **считано от 1 януари 2016 г.**, могат **еднократно** да изберат дали да прехвърлят осигуряването си от ППФ във фонд “Пенсии” на държавното обществено осигуряване. В случай, че изберат да прехвърлят осигуряването към фонд “Пенсии” на НОИ, тези осигурени лица ще могат да получат пълна пенсия от държавното обществено осигуряване по реда на чл.69б от КСО и няма да имат право на срочна пенсия от ППФ по реда на чл.168.

Практическото реализиране на избора на осигуряване, процедурите свързани със събиране и разпределение на увеличената осигурителна вноска за лицата, които са решили да се възползват от възможността за промяна на осигуряването по чл.4в от КСО, ще се уредят и регламентират с наредбата по чл. 179, ал. 3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

Ноември 2015, Варна

ПРОМЕНИ
В ПЕНСИОННОТО
ОСИГУРЯВАНЕ

Прекратяване на договора при пенсиониране

От 1 януари 2015 г. е в сила отмяната на чл.94, ал.2 от КСО, с която отмяна **отпадна условието да е налице прекратяване на осигуряването**, за да може да се упражни правото на пенсия. С други думи, работникът или служителят вече може да упражни правото си на пенсия без да прекратява договора, по който полага труд.

В същото време, от **17 юли 2015 г.** е в сила изменение на **чл.328, ал.1, т.10** от Кодекса на труда, с което се **възстанови възможността работодателят едностранно, с предизвестие, да прекрати** трудовия договор с работник, който е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Преценката дали да се възползва от тази възможност е на работодателя.

Пак от 17 юли 2015 г. е в сила нова разпоредба—**чл.327, ал.1, т.12** на Кодекса на труда, според която работникът може да прекрати трудовия договор **едностранно, без предизвестие**, когато е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Досега, когато работникът пожелаеше да прекрати трудовото правоотношение, защото се пенсионира, същият разполагаше с възможността да поиска прекратяване по взаимно съгласие, а ако съгласието не е налице, трябваше да ползва хипотезата на чл.326, т.е. да прекрати договора с предизвестие, което да отработи или заплати под формата на обезщетение в полза на работодателя.

Според утвърдената съдебна практика, работодателят не може да се възползва от разпоредбата на чл.328, ал.1, т.10 от КТ и да прекрати едностранно договора с работник, който е придобил право на пенсия при условията на § 4 от КСО. Основният аргумент за това е използваният в § 4 израз “могат да се пенсионират”. **Същият израз се използва и в новия чл.696 на КСО.** Следователно, **чл.328, ал.1, т.10 от КТ ще продължи да бъде неприложим в случаите на ранно пенсиониране на категорияните работници.**

Пак според съдебната практика, работодателят **може** да прекрати договора на основание чл.328, ал.1, т.10 от КТ в случаите на придобито право на ранно пенсиониране на учителите.

Обезщетения при пенсиониране

Обезщетението по **чл.222, ал.3 от Кодекса на труда** се изплаща във **всички случаи на прекратяване** на трудовото правоотношение (дори при дисциплинарно уволнение), ако това прекратяване е настъпило **след като работникът или служителят е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст**. В този смисъл, обезщетение по чл.222, ал.3 от КТ се дължи и в случаите на прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителят е придобил право на пенсия в някоя от хипотезите на ранно пенсиониране. **Размерът на обезщетението** е поставен в зависимост от това, дали работникът или служителят е работил през последните 10 години при същия работодател, като то се определя на 2 или респ. 6 брутни възнаграждения. **Чл.228 от КТ**, посочва, че обезщетенията (в т.ч. по чл.222, ал.3) **могат да се предвидят в по-голям размер** в акт на Министерския съвет, КТД или индивидуален трудов договор.

В случаите, когато работникът е избрал да се пенсионира, без да прекратява трудовото правоотношение, обезщетението се изчислява и изплаща не при упражняването правото на пенсия, а **при последващото прекратяване на договора**, защото едно от условията за да възникне правото на обезщетение по чл.222, ал.3 от КТ е прекратяване на правоотношението. Това, че междувременно правото на пенсия е не само придобито, но и упражнено, няма значение и задължението на работодателя за изплащане на обезщетението остава дължимо.

По същата причина, обезщетение в увеличения размер, не по-малко от 6 брутни възнаграждения, ще се дължи в хипотезата, в която работникът се е пенсионира без да прекратява договора си и към датата на пенсиониране е нямал 10 години стаж при този работодател, но към датата на последващото прекратяване, това изискване е изпълнено.

Ноември 2015, Варна

ПРОМЕНИ
В ПЕНСИОННОТО
ОСИГУРЯВАНЕ

Промени в изчисляването размера на пенсиите

Считано от 01.01.2016 г. размерът на пенсията се определя като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи със сумата, образувана от: по процент 1,1 на сто за всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от процента за месеците осигурителен стаж. **След 31.12.2016 г.** процентът за всяка година осигурителен стаж ще нараства от първо число на всяка следваща календарна година, **до достигане на 1,5**. Процентът ще се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Ако лицата са придобили право на пенсия по общия ред и продължават да работят, без да им е отпусната пенсия, за всяка година осигурителен стаж след тази дата процентът е 3, а от 01.01.2012 г. – 4. Променя се и **формулата** за определяне на индивидуалния коефициент, като при пенсиите, отпускани след 31.12.2018 г., няма да се взема предвид дохода на лицето за избран от него за период от три последователни години от последните 15 години осигурителен стаж до 01.01.1997 г.. Коефициентът от 01.01.2019 г. ще се изчислява само от осигурителния доход на лицата за осигурителния им стаж, положен в периода от 01.01.1997 г. до датата на отпускане на пенсията. Предвижда се **нов начин за изчисляване на индивидуалния коефициент**, като считано от 01.01.2019 г. ще се взема предвид съотношението между месечния осигурителен доход на лицето и средния осигурителен доход за страната за същия месец, т.е. коефициентът ще се изчислява като средно аритметично на месечните индивидуални коефициенти на лицето.

От 01.01.2016 г. до 31.12.2016 г., лицата, на които вече е отпусната пенсия преди 01.01.2016 г., ще **могат да поискат преизчисляване** на пенсията чрез **промяна на посочените вече три години с друг тригодишен период**. За лицата, на които бъдат отпуснати пенсии **след 01.01.2016 г.** също е предвиден **12 месечен срок**, в който могат да поискат **преизчисляване въз основа на посочване на друг период от 3 години**.

Допълнителното пенсионно осигуряване

По отношение на допълнителното задължително пенсионно осигуряване са направени промени в няколко посоки. **Чл.4б от Кодекса за социално осигуряване (КСО)**, който влезе в сила от 01.01.2015 г. в следствие бе изменен, **от 15 август 2015 г. дава многократна възможност за промяна на осигуряването от УПФ в НОИ**. Въведени са две ограничения при реализиране на подобна промяна в осигуряването. **Между два последователни избора** трябва да има период от **най-малко 12 месеца**. Избор на осигуряване в УПФ или НОИ може да се направи **най-късно 5 години преди осигуреното лице да навърши възрастта за пенсиониране по общия ред** (чл.68, ал.1 от КСО). С новия **чл.4в от КСО** се въведе възможността за **еднократна промяна в осигуряването за категорията работници**, за която възможност да избират между ППФ и НОИ, виж стр.7 и стр.8.

Важно !

С **§51, ал.2 от ПЗР** на ЗИДКСО, в сила от **15.08.2015 г.**, се дава право на лицата, на които е отпусната пенсия от НОИ с начална дата до 31.12.2015 г. с намален индивидуален коефициент, поради осигуряването им в УПФ, **да поискат преизчисляването ѝ**, ако в срок до 31.12..2016 г. изберат да прехвърлят средствата от индивидуалните си партии в УПФ във фонд „Пенсии“ на ДОО. Тази разпоредба дава възможност на всички лица, на които вече са отпуснати пенсии за осигурителен стаж и възраст **по реда чл.69 от КСО и §4 от ПЗР на КСО** или инвалидни пенсии, и които са родени след 31.12.1959 г., да поискат в установения срок преизчисляването им в пълен размер.

Направени са и някои промени, свързани с дейността и задълженията на пенсионно-осигурителните дружества, управляващи фондове за ДЗПО.

Ноември 2015, Варна

ПРОМЕНИ
В ПЕНСИОННОТО
ОСИГУРЯВАНЕ